

BUITEN

10^E JAARGANG N^O. 37

ZATERDAG 9 SEPTEMBER 1916.

Foto C. Steenberg.

BIJ DEN WATERMOLEN OP HET LANDGOED BEEKHUIZEN.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BIJ DEN WATERMOLEN OP HET LANDGOED BEEKHUIZEN.	
ILLUSTRATIE	BLZ. 433
HET „JOHN GRIER HOME”. UIT HET ENGELSCHE, DOOR	
JEAN WEBSTER (13)	„ 434
SAPHIR'S DUEL, DOOR G.	„ 435
MUURPLANTEN EN PLANTENMUREN, DOOR LOUISE H. BAAS	
BECKING, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 436—440
SMOKKELWEEDE, DOOR J. R.	BLZ. 437
'N VERSTANDIG ROODSTAARTJE, DOOR A. B. WIGMAN	„ 440
VERDWENEN KASTELEN OM EN IN ROTTERDAM, (V.),	
DOOR K. L. SCHAMP, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 440—441
HAAGSCHE HOFJES (VI), DOOR CAREL HANSEN, GEÏLLUSTREERD	
BLZ. 442—443	
ZEER KORTE OORLOGSVERHALEN, DOOR G.	BLZ. 443
SINT PIETERS BANDEN, DOOR F. W. DRIJVER	„ 444
GEZICHT OP DEN TOREN DER NED. HERV. KERK TE	
DOESBURG. ILLUSTRATIE	„ 444
EIEREN-LORE, DOOR G.	„ 444

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S, BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

HET „JOHN GRIER HOME”

DOOR JEAN WEBSTER.

(13) (Geautoriseerde vertaling van „Dear Enemy”).

MIJN lieve Gordon, Dit is geen brief, die ben ik je niet schuldig. Het is alleen maar het ontvangstbewijs van 65 paar rolschaatsen.

Veel dank
S. McB.

Vrijdag.
Waarde Vijand,
Ik hoorde, dat ik vandaag Uw bezoek miste maar Jane bracht me Uw boodschap over tegelijk met de „Philosophische Beschouwingen over den Oorsprong van het geslacht in verband met de opvoeding”. Ze zegt, dat U in een paar dagen mijn meening over dit boek wilt kennen. Zal het examen schriftelijk of mondeling plaats vinden?

En dringt het nooit tot U door, dat deze beschouwingen betrekkelijk eenzijdig zijn? Ik overdenk dikwijls, dat het voor Dr. Robin MacRae's geest beter zou zijn als hij af en toe een kleine verfrissing kreeg. Ik beloof U het boek te lezen als U dan in ruil een van de mijne leest. Ik stuur U hierbij „Dolly Dialogues” en zal binnen een paar dagen Uw meening hierover vragen.

Het is een reuzenwerk om een Schotschen Presbyteriaan frivool te maken maar volharding brengt dikwijls wonderen tot stand!

S. McB.

13 Mei.

Mijn lieve, lieve Judy,
Spreek jij maar over de stroomen in Ohio! Hier in Dutchess Couty gaan we langzamerhand op eeuwig natte sponzen lijken.

Al vijf dagen regent het en alles gaat hier in het gesticht verkeerd. De babies hebben kroep gehad en wij zijn alle nachten met hen in de weer geweest. De keukenmeid heeft haar dienst opgezegd en er is een doode rat gevonden. Ons kamp lekt en vroeg in den morgen, na den eersten wolkbreuk, kwamen 24 door en door natte kuikens voor onze deur, in drijvende dekens gewikkeld en vroegen huiverend om toegang. Sedert dien dag hangt elke lijn en elke trapleuning vol met natte en dampende dekens, die het vertikken om te drogen! Mijnheer Percy de Forest Witherspoon is naar zijn hotel teruggekeerd om te wachten totdat de zon weer doorbreekt.

Nadat onze kinderen nu al vier dagen lang zonder veel afleiding of lichamelijke oefeningen in ons huis zijn opgesloten, breekt de ondeugendheid er aan alle kanten uit, even verraderlijk als de mazen. Betsy en ik denken ons suf over alle mogelijke bezigheden die er in onze beperkte ruimte uitgevoerd kunnen worden, zooals blindemannetje, en kussengevechten en verstoppertje spelen en gymnastiekoefeningen in de eetkamer en zaklopen in het schoollokaal. (Daarbij werden twee ruiten gebroken). De jongens hebben in den gang haasje over gespeeld en daarbij al het pleisterwerk in huis bekrast en we hebben een verwoeden en energieke schoonmaak gehouden. Al het houtwerk is geboend en alle vloeren zijn gewreven. Maar ondanks dit alles hebben wij er een groot deel van onze wilskracht bij ingeschoten en zijn onze zenuwen zoo gespannen, dat wij bang zijn met elkaar in botsing te komen.

Sadie Kate heeft als een kleine duvel huis gehouden. (Bestaan er vrouwelijke duvels?) Als die er niet zijn geweest, is Sadie Kate dan toch de eerste en vanmiddag had Loretta Higgins iets, ik weet eigenlijk niet of het een toeval of wel een driftbui was. Ze viel plat op den grond en hilde een uur lang en als iemand haar probeerde te naderen, sloeg ze om zich heen als een windmolen en trapte naar alle kanten.

Toen de dokter kwam was ze vrij wel uitgewoed. Hij nam haar op, een vermoed, afgemat wezentje en bracht haar naar een bed in de ziekenkamer. En toen ze ingeslapen was, kwam hij naar beneden in de bibliotheek en vroeg inzage van het archief.

Loretta is 13 jaar oud. Sedert zij hier is, heeft zij vijf van die uitbarstingen gehad en is daarvoor zwaar gestraft geworden. De stamboom van het kind luidt zeer kort: „De moeder stierf door verslaafdheid aan den drank in het Bloomingdale asyl. Vader onbekend”.

Hij bestudeerde de bladzijde lang met gefronste wenkbrauwen en schudde het hoofd.

„Als een kind uit zoo'n gezin komt, mag het dan wel gestraft worden, omdat het een geschokt zenuwstelsel heeft?”

„Neen”, antwoordde ik. Maar wij zullen haar geschokte zenuwen tot kalmte brengen.”

„Als wij dat kunnen. . . .”

„Wij zullen haar met wonderolie en zonnenschijn groot brengen en een aardige, lieve pleegmoeder voor haar zoeken, die met het arme kind medelijden heeft. . . .”

Maar toen stakte ik bij de gedachte aan Loretta's gezichtje met die holle oogen en grooten neus en openstaanden mond en spitse kin en piekerig haar en afstaande ooren. Op de heele aarde zou geen pleegmoeder gevonden kunnen worden, die van zoo'n kind zou houden!

„Maar waarom”, steunde ik, „laat de lieve God dan niet alle vondelingen met helblauwe oogen en blonde krullen en lieve maniertjes ter wereld komen? Van dat soort zou ik wel een milioen bij vriendelijke menschen kunnen onderbrengen maar niemand verlangt naar Loretta”.

„Ik ben bang, dat de goede God niets met de geboorte van onze Loretta te maken heeft. De duivel schopt die kinderen op aarde”.

Arme Sandy! Hij is erg pessimistisch, wat het bestaan van een Godheid betreft, maar wat wonder, als je je maar eventjes in het eentonig, liefdeloos leven indenkt, dat hij leidt! Hij zag er vandaag uit alsof zijn eigen zenuwstelsel geschokt was. Sinds vijf uur in den morgen heeft hij in den regen geplast, omdat hij er voor een zieke baby uitgeroepen werd. Ik liet hem plaats nemen en zorgde voor thee en wij hadden een gezellig gesprek over dronkenschap en idiotisme en epilepsie en krankzinnigheid. Hij heeft een afschuw van aan den drank verslaafde ouders maar telkens en telkens weer moet hij over krankzinnigheid spreken.

Onder ons gesproken, geloof ik niet, dat je iets tegen erfelijke belasting kunt doen, tenminste als de baby niet dadelijk na de geboorte in een gezond milieu komt. Wij hebben hier het aardigste kindje, wat je ooit gezien hebt. Zijn moeder en Tante Ruth en Oom Silas zijn krankzinnig gestorven maar hijzelf is zoo rustig en vredig als je maar wenschen kunt.

Dag, mijn lieve Judy! Het spijt me, dat ik je geen vroolijker brief kan sturen ofschoon er eigenlijk ook weer niets ernstigs gebeurd is. Het is 11 uur en ik heb juist eventjes inspectie gehouden. Alles is rustig, slechts verbroken door het geklepper van twee losstaande luiken en de geregelde droppels, die van het dak naar beneden vallen. Ik beloofde Jane, dat ik er om 10 uur in zou kruipen

Goeden nacht en God behoede jullie beiden.

Sallie.

P.S. Met al die vervelendheid is er toch nog een ding, waarvoor ik dankbaar moet zijn. De WelEd. Gestr. heeft een aanval van een groote bos viooltjes.

16 Mei.

Morgen, mijn lieve Judy,

Drie dagen lang zonneshijn! Het J.G.H. glundert!

Al mijn zorgen zijn heerlijk weggevaagd. Die vreeselijke dekens zijn eindelijk droog en onze kampen zijn weer woonbaar gemaakt.

Wij hebben houten vloeren gelegd en het dak met geteerd papier bekleed. (Mr. Witherspoon beweert, dat het nu veel van kippenhokken heeft). Wij graven een met steenen omzoomden greppel, die van het plateau, waar het kamp opgeslagen is, naar het graanveld leidt zoodat wij bij een tweeden volkbreuk niet zooveel van het regenwater te lijden zullen hebben! De Indianen hebben hun bespiegelend leven hervat en hun hoofdman is weer op zijn post teruggekeerd.

De dokter en ik hebben veel zorg aan Loretta Higgins zenuwstelsel gewijd. Wij denken, dat dit leven met zijn voortdurende drukte en beweging te opwindend voor haar is en hebben besloten, dat het 't beste is, dat zij bij een familie onder dak komt, waar veel speciale zorg aan haar kan worden besteed.

De dokter die veel goede bronnen kent, heeft hiervoor reeds een familie gevonden. Ze woont vlak naast hem en zijn werkelijk heel aardig. Ik heb ze zoojuist opgezocht. De huisvader is meesterknecht van de afdeling metaalafgietsels in de groote ijzerfabriek hier en zijn vrouw is een lieve, zachte natuur, die heelemaal schudt als ze lacht. Ze leven haast altijd in de keuken om de voorkamer netjes te houden maar het is een bijzonder aardige keuken, zoodat ik er zelf wel in zou willen wonen. Ze hebben potten met begonia's in de ramen staan en een aardige, spinnende tijgerkat slaapt huiselijk voor den haard. Ze bakt op Zaterdag koekjes en gemberbrood en pannenkoeken. Ik heb al bij mezelf vastgesteld, dat ik mijn wekelijksch bezoek aan Loretta elken Zaterdagmorgen om elf uur zal afleggen. Klaarblijkelijk maakte ik op Juffrouw Wilson een even goeden indruk als zij op mij want nadat ik vertrokken was, vertelde zij aan den dokter, dat zij mij mocht lijden omdat ik net zoo gewoon deed als zij.

Loretta zal huishoudelijke bezigheden leeren en er een eigen stukje grond op nahouden en ze moet ook veel buiten spelen in de zon. Ze zal vroeg naar bed gaan en degelijk gezond eten krijgen en ze zullen haar vertroetelen en gelukkig maken — en dat alles voor \$ 3.- in de week!

Waarom vinden we niet honderd families zooals deze en besteden wij al onze kinderen uit? Dan zouden wij dit gesticht voor idioten kunnen gebruiken en ik, die geen greintje verstand van idiotisme heb, kon zonder eenig gewetensbezwaar mijn baantje neerleggen en naar huis terugkeeren en daar gelukkig verder leven.

Werkelijk, lieve Judy, ik begin bang te worden. Dit gesticht zal zich nog van mij meester maken als ik er lang genoeg blijf. Ik ga er zooveel belang in stellen, dat ik aan niets anders meer kan denken of van kan droomen. Ja, Judy, je hebt mijn goede toekomst vernietigd!

Stel je eens voor, dat ik me terug zou trekken en zou gaan trouwen en een familie stichten. Zooals de toestand op het oogenblik is, kan ik op niet meer dan vijf à zes kinderen rekenen en die hebben natuurlijk allen denzelfden aanleg omdat ze van één vader en moeder zijn. Dank je wel, hoor! Dat lijkt me erg eentonig en onbeduidend! Je hebt me ongeschikt gemaakt voor het dagelijksch leven!

Ik zie je verwijtend aan.
Sallie McBride.

P.S. We hebben hier een jongen, wiens vader gelyncht is. Vind je het niet interessant om dat in de familie te hebben?

Donderdag.

Liefste Judy,

Wat moet ik doen? Mamie Prout houdt niet van pruimen. Deze antipathie voor een goedkoop en voedzaam eten berust op niets anders dan verbeelding en behoort niet bij de kinderen van een goed gesticht te bestaan! Wij moeten maken dat Mamie wél van pruimen gaat houden, zegt onze taalonderwijzeres, die de ochtenduren bij ons doorbrengt en ook meehelpt de moraal van ons gesticht op een hoog peil te houden. Tegen één uur bracht zij vanmiddag Mamie bij mij, beschuldigd van het feit, dat zij had geweigerd, absoluut had geweigerd, haar mond te openen en er een pruim in te laten stoppen. Het kind werd op een stoel neergesmaakt in afwachting van de bestraffing, die zij van mij moest ontvangen.

Nu weet je, dat ik niet van bananen houd en het ook zou veraschuwen er een te moeten slikken. Dus redeneerde ik van mijn standpunt, dat ik niet het recht heb, Mamie Prout te dwingen pruimen te slikken.

Terwijl ik weifelend overdacht hoe ik het zoo zou regelen, dat ik een loopgraaf voor Mamie kon ontdekken zonder Miss Keller's gezag te ondermijnen, werd ik aan de telefoon geroepen.

„Blijf daar zitten, tot ik terug kom”, zie ik tegen Mamie en liep de kamer uit en sloot de deur.

Het telefoontje was van een vriendelijk dame, die mij uitnodigde mij met haar auto naar een vergadering te brengen. Ik behoef je niet te vertellen, dat ik hier belangstelling voor ons gesticht bij de rijke burens tracht op te wekken. De luie rijken, die groote landgoederen in de nabijheid bezitten, komen nu van uit de stad hierheen en voordat zij te veel door gardenparties en tennismatches in beslag genomen worden, tracht ik ze voor mijn plannen te winnen. Ze hebben nooit het minste of geringste voor ons gesticht gedaan

en ik vind, dat het nu zoetjes aan tijd wordt, dat zij wat belang in ons werk gaan toonen.

Toen ik tegen het theeuurtje terugkwam, trad Dr. MacRae me in de hal tegemoet en vroeg mij inzage van eenige statistieken. Ik opende de deur en daar zat Mamie Prout, in dezelfde houding zooals ik haar vier uur geleden had verlaten.

„Maar Mamie, lieveling!”, riep ik verschrikt uit. „heb je daar al dien tijd gezeten?”

„Ja juffrouw”, antwoordde Mamie gedwee, „U zei toch, dat ik hier moest blijven totdat U terugkwam”.

Dat arme, kleine geduldige ding had zwaar tegen haar vermoedheid te vechten maar gaf geen kik.

Ik moet je eerlijk bekennen dat Sandy buitengewoon lief was. Hij nam haar in zijn armen en droeg haar naar de bibliotheek en vertroetelde en streelde haar net zoo lang totdat ze lachte. Jane bracht een tafeltje en zette het voor haar neer en terwijl de dokter en ik thee dronken en toast aten, zorgden wij voor Mamies avondeten. Ik vermoed, dat sommige paedagogen zullen beweren, dat dit het geschikte oogenblik was om het kind met pruimen vol te stoppen nu ze doodmoe en hongerig was maar je zult het volkomen met me eens zijn als ik je zeg, dat ik dit niet deed en de dokter heeft, voor het eerst in zijn leven wellicht, mijn onwetenschappelijke handeling ondersteund. Mamie heeft het heerlijkste eten gehad dat ooit over haar lippen is gekomen, wat nog met aardbeijam uit mijn eigen voorraad en pepermuntjes uit Sandys zak verrijkt werd. Ik liet haar tevreden en gelukkig naar haar kameraadjes terugkeeren, nog altijd behebt met den zeer betreurenswaardigen afkeer van pruimen.

Portret van een

Ondeugend Kind

Heb je ooit iets droefgeestigigers gezien dan die ziel doorsnijdende, onredelijke gehoorzaamheid, die Mrs. Lippet zoo wist aan te kweken? Het is de houding, die de vindinggestichts-kinderen ook in het leven zouden aannemen en ik zal die gedweeheid eruit roeien. Initiatief, verantwoordelijkheidsgevoel, belangstelling in alles, vindingrijkheid, och Judy, ik wou, dat de dokter een serum had om die deugden er bij onze kinderen in te gieten.

LATER- Ik wou, dat je naar New-York terug zou kunnen keeren, Ik heb jou tot reclame-agent van onze inrichting aangesteld en wij hebben een paar van je mooiste artikelen direct nodig. Zeven hummeltjes schreeuwen, dat zij aangenomen willen worden en het is jouw werk om dit nieuws te verbreiden.

Kleine Gertrude is een beetje scheel, maar ze is erg lief en aanhalig en edelmoedig. Kun je haar deugden niet zoo welsprekend beschrijven, dat de een of andere lieve familie haar wil aannemen, ook al is zij niet mooi? Haar oogen kunnen geopereerd worden als ze wat ouder is. Het kind voelt, dat ze iets mist, al heeft ze ook nog nooit in haar leven een vader of moeder gekend. Ze breidt haar armpjes aandoenlijk uit als er iemand langs komt. Beschrijf dit in je best mogelijken pathos en zie of je geen moeder en vader voor haar kunt vinden.

Misschien kun je een van de New-Yorksche bladen bewegen een Zondagsartikel over verschillende kinderen te plaatsen. Ik zal je een paar foto's sturen. Weet je nog hoeveel brieven we op onze „Schaterenden Joe” kregen, met dat aardige portretje van hem? Ik kan je net zulke portretten sturen van „Kraaiende Lou” en „Aanhankelijke Gertrude” en „Schoppende Karel”, als jij dan maar over de letterkundige saus wilt zorgen.

En zorg alsjeblieft, dat ik een paar families krijg, die niet bang voor erfelijke belasting zijn. De eisch, dat elk kind van een van de eerste families van Verginia moet afstammen, wordt vervelend.

Met hartelijk groeten.

Je Sallie.

(Wordt vervolgd).

SAPHIR'S DUEL.

De bekende Duitsche satiricus had eens een graaf beleedigd en deze had hem uitgedaagd tot een tweegevecht. Juist op het afgesproken uur waren de partijen ter plaatse voor het duel, ze begroetten elkander uiterst beleefd, waarna de graaf begon:

— Zoudt u mij toe willen staan, mijnheer Saphir, dat ik gedurende het duel tegen dezen mijlpaal leun, want ik heb mijn voet bezeerd?

— Met genoegen, antwoordde Saphir, — doch mag ik U een tegengunst vragen?

— U wenschte?

— Dat ik gedurende het duel tegen den volgenden mijlpaal mag leunen! zei de schrijver gemoedelijk. De graaf moest lachen, voelde zich ontwapend en reikte Saphir de verzoenende hand.

G.

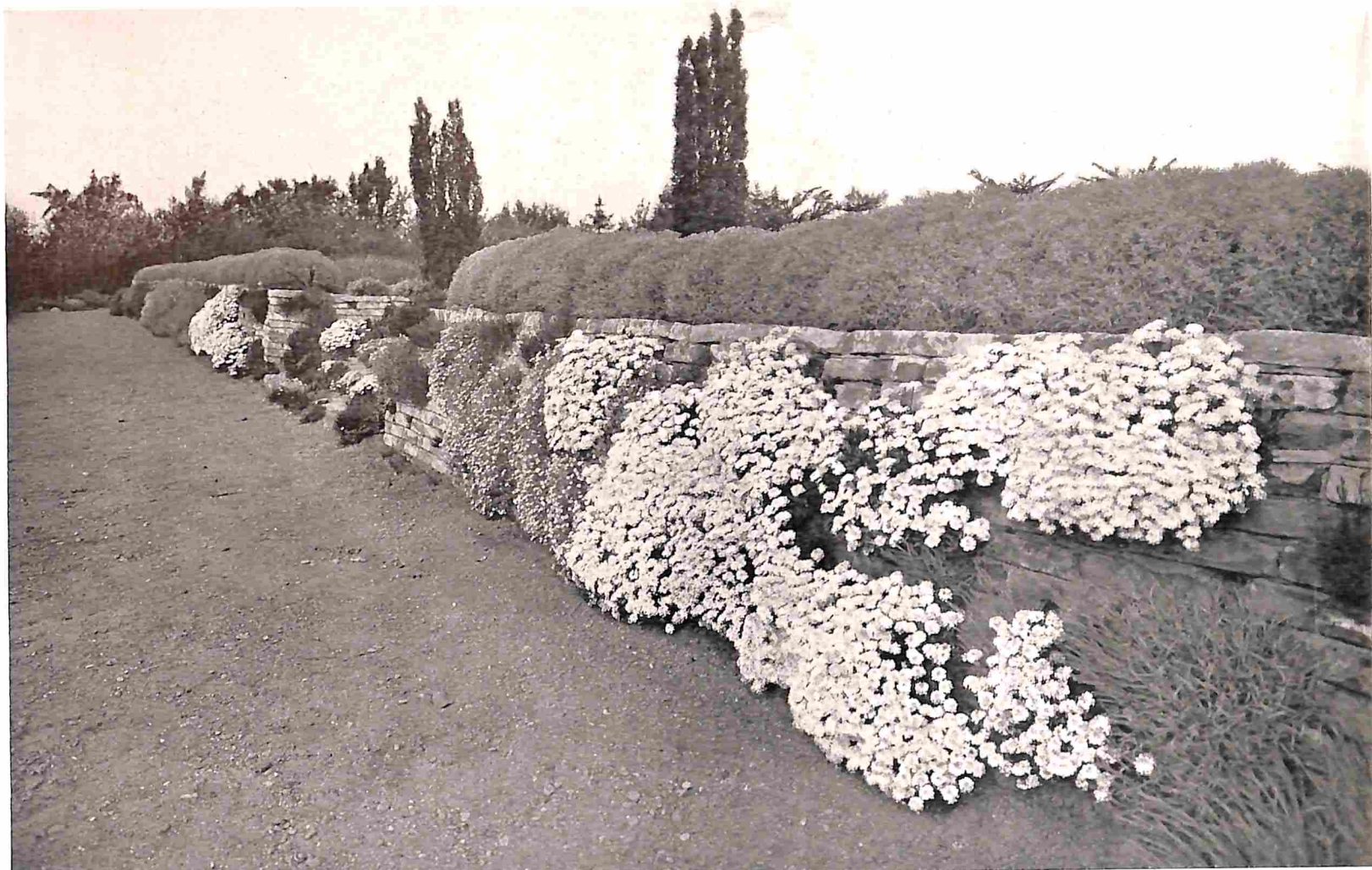

Foto C. Steenberg.

MUURPLANTEN EN PLANTENMUREN.

GEDEELTE VAN DEN TERRASMUUR VOOR ALPENPLANTEN OP HET ARBORETUM DER RIJKS HOOGERE LAND-, TUIN- EN BOSCHBOUWSCHOOL TE WAGENINGEN. OP DEN VOORGROND *IBERIS SEMPERVIRENS*.

MUURPLANTEN EN PLANTENMUREN.

MUURPLANTEN zouden wij kunnen verdeelen in twee groepen: 1^e planten, die toevallig op muren voorkomen en als regel in de aarde groeien; 2^e planten, die of bij voorkeur of althans even goed op muren de voor hen noodige levensvoorwaarden vinden.

Van voorafgaande aanpassing is bij de eersten al evenmin sprake als bij de epiphytisch groeiende bodemplanten, die op oude stroo- en pannendaken, op boomen en in dakgoten gevonden worden en die vrijwel overeenkomen met de flora van oude muren.

De meesten hebben gevleugelde zaden en zaadpluis of lichte sporen, zoodat ze gemakkelijk door den wind vervoerd kunnen worden zooals eschdoorn, hemelboom, berk en verscheidene coniferen van de houtgewassen; grassen, paardebloem, melkdistel, wederik, varens o.a. van de kruidachtige planten. Planten met besvruchten worden door de vogels „ingezaaid”; 't meest ontmoeten wij er telkens allerlei verrassingen op aan als slangenkruid, witte doovenetel en pinksterbloem (*Cardamine pratensis*); de laatste, die in de vochtige voorjaarsweiden groeit, zou men hier allerminst verwachten. Dit lijstje kan steeds met nieuwe vollen aangevuld worden. Overal, waar in spleten en hoeken zich stof en verteerde plantenresten kunnen ophoopen en bovendien voldoende regen kan binnendringen, vormt zich eene geschikte groeiplaats. Het is te vergelijken met een bloempotje vol voedsel.

De typische muurplanten echter stellen zich met zeer weinig vocht en voedsel tevreden. Wij treffen ze zoowel op de zonnigste als op beschaduwde muren aan. 't Muurvarentje (*Asplenium Ruta muraria*), helmbloem (*Corydalis lutea*), muurleeuwebek (*Linaria Cymbalaria*), muurbloem (*Cheiranthus Cheiri*), die o.a. nog op 't Slot Brederode en op de ruïne in de Haarlemsche Schooltuin in 't wild voorkomt, dan huislook (*Sempervivum tectorum*), ook gekweekt op daken en eindelijk muurpeper (*Sedum acre*) zijn wel onder de eerste bewoners, die tegelijk met of althans spoedig na de mossen op den muur eene standplaats kiezen.

Asplenium en *Corydalis* zullen liefst beschaduwde plaatsen zoeken, doch de anderen groeien zelfs in volle zon welig. Onder hare verwanten tellen wij verscheidene planten, die droogte verdragen kunnen. *Sempervivum* en *Sedum* behoorren tot de vetplanten. Deze nempen in hare vlezige bladen eene watervoorraad vastleggen, die slechts langzaam verbruikt wordt. Conclusies over de aanpassing zijn echter niet zoo spoedig te

trekken, te meer waar wij met succes planten als de pinksterbloem op eenen muur ontmoeten.

Anders wordt het, wanneer wij zelf plantenmuren gaan bouwen, die tevens als terrasmuur dienst kunnen doen. Dan wordt de natuur een handje geholpen; wij stapelen de steenen zóó, dat er allerlei hoekjes en reten open blijven en „voegen” er vruchtbare aarde tusschen. Zijn de daarin groeiende planten met hare wortels eenmaal achter den muur gekomen, dan vinden zij er een speciaal grondmengsel, met of zonder kalk al naar de planten kalklievend of kalkschuw zijn. Ten opzichte hiervan kunnen sommige planten zich, ook in de natuur, zeer verschillend gedragen.

Zoo'n muurtje is eene uitgezochte gelegenheid om alpenplanten te kweken. Wild, schijnbaar van weinige voedsel levenden tegen de kale rotsen, hebben zij zich dikwijls diep in de kloven weten te verankeren en leven van de vruchtbare verweeringsproducten. Die voedserijkdom moet nu achter den muur geborgen worden. Terwijl vele alpenplanten in ons klimaat 's winters van het vocht lijden en aan den hals afrotten, is aan eenen muur dit bezwaar vrijwel geheel opgeheven. Een ander voordeel is de warmte, die door de steenen spoedig wordt opgenomen, zonder dat de grond achter den muur naar verhouding snel uitdroogt. De wortels houden dus lang een koel vochtig milieu. In berglanden, waar vele wegen in de glooiing uitgehouwen moeten worden, ziet men dikwijls steunmuren gemaakt van gestapelde blokken natuursteen om 't afstorten van de helling tegen te gaan. Het van den berg komende water, dat gewoonlijk niet overal even gemakkelijk kan wegzinken, stroomt in beekjes of ook geleidelijk over grotere oppervlakten naar beneden en voert steeds vocht aan achter den muur. Binnenkort ontwikkelt zich op en tusschen de steenen eene rijke wilde flora. Henri Correvon, de om zijne floristische werken ook als auteur bekende kweker uit Chênebourg bij Genève, waar hij eenen acclimatisatietuin en eene kweekerij van alpenplanten heeft, vertelt hoe men in Zwitserland er meer en meer toe overgaat om in de steunmuren, zooals ze o.a. ook langs de bergbaantjes gebouwd worden, alpenplanten te zetten. 's Voorjaars zien er heele gedeelten paars van *Aubrietia* en wit van *Arabis* en *Iberis*soorten.

Het spreekt, dat aan eenen Zuidmuur geen planten van koude standplaatsen moeten komen. Omgekeerd kan zelfs een Noordmuur bij goede soortenkeus (varens e. d.) eene mooie vegetatie geven. Het is merkwaardig hoeveel beter sommige planten groeien, wanneer zij ingezaaid worden inplaats van geplant, zooals *Erinus alpinus* en *Linaria alpina*, die zich gewoonlijk zelf verder zaaien. Van *Cerastium tomentosum* heb ik zelfs heele rijen

Foto C. Steenberg.

MUURPLANTEN EN PLANTENMUREN,

TRAPHOEK MET BLOEIENDE *IBERIS* (LINKS), *AUBRIETIA PURPUREA* (OP DEZELFDE TREE RECHTS), ER BOVEN *ERINUS ALPINUS*. DE PLANTEN (ALLEN INGEZAAID) NEMEN TE VEEL DE OVERHAND, WAT AAN DE JONGE *CAMPANULA* PLANTEN (ONDERSTE TREE) DUIDELIJK TE ZIEN IS.

kiemplanten gevonden in de kalkvoegen en op andere ongunstige plaatsen, waar zij den heelen zomer stand hielden. Dit was aan een onbeschaduwde Zuidmuur op 't Arboretum der Rijks Hoogere, Land-, Tuin- en Boschb. School te Wageningen, een $\pm$ 75 cM. hooge en 70 M. lange terrasmuur voor alpen- en muurplanten.

Om verschillende redenen zijn de baksteen, ouderwetsche zogenaaemde „moppen”, die bij afbraak van eenen ouden moutkelder gekocht waren en waarvan de muur is opgetrokken, met cement gevoegd hier en daar. Groote natuursteenbrokken zijn mooier en worden met aarde gevoegd, feitelijk dus meer gestapeld, doch ze komen veel hooger in prijs.

Van natuursteen is op 't Arboretum alleen de trap gebouwd en wel van de rolsteen (Scandinavische- en Ardennensteen), die bij het grondwerk van het terrein opgedolven zijn. Hier werd geen vruchtbaar grondmengsel onder de steenen aangebracht en toch dreigden de ingezaaide planten de treden te overwoekeren. Hier groeit ook 't grasklokje, *Campanula rotundifolia*, door Linnaeus 't eerst gevonden in de trappen van de Universiteit te Upsala. In deze historische bijzonderheid vond ik aanleiding om onze *Campanula* een plaatsje op den muur te geven, waar zij zich geheel thuis voelt en dichte planten vormt. In den bloeitijd worden de fijnbladige, ranke stengels gekroond door ontelbare bloemen. De eerste blaadjes van de plant zijn rond en verklaren de later zoo weinig begrijpelijke naam „rotundifolia,” die door Linnaeus ervoor gekozen werd. Het is voor velen eene verrassing in die decoratieve plant het gewone grasklokje te herkennen. Waarom zou men niet alles planten wat mooi is? Vinden we niet de beste voorbeelden in de natuur zelf? Wel is waar zijn in ons land weelderig begroeide muren (Limburg uitgezonderd) geen dagelijks te verwachten verschijning, doch wie er eenmaal op let, zal menig mooi hoekje ontdekken op oude wallen en kerkmuren. Nederland bezit niet veel mooie, oude tuinmuren; daarvoor moeten wij naar andere landen gaan, ook om te leeren hoe mooi zoo'n muur in eenen tuin kan zijn. Wij Hollanders zijn opgegroeid in een polderland met wijde, zilte luchten, gouddoorweven in de zon, violetwazig in regentijd en al wordt het wondere mooi hiervan door de meesten niet begrepen, onbewust hebben zij toch den drang naar ruimte in zich. Wij maken zelden muren om onze tuinen; iedereen kan erin kijken, ieder mag ervan meegenieten. En telkens weer, ook in andere opzichten, wanneer men slaafs buitenlandsche tuinen ging copieeren is de Hollandsche tuin er niet mooier op

geworden. Dit is geen reden om nooit muren om of in zijnen tuin te laten zetten! Integendeel, in den modernen tuin, die zich niet meer bekommert om de veelbestreden quaestie of een pad recht of krom moet zijn, als 't er maar logisch en mooi in wordt aangebracht, wordt iedere gelegenheid aangegrepen om een kleurig bloemenhoekje te maken, doch..... op dezelfde voorwaarde. waarop men zijne wegen krom of recht kiest. Een terrasmuur heeft op vlak terrein geen reden van bestaan en niet iedere tuin leent zich tot het maken van terrassen. Om nu toch muurplanten te kunnen kweken, maakt men in Engeland, waar de regelmatige tuin dikwijls in even zoovele afdelingen ingedeeld is als de eigenaar er bloemenliefhebberijen op na houdt (rozentuin, astertuin enz.), dubbele scheidsmuurtjes a. h. w. spouwmuren, waarin de ledige ruimte met aarde wordt aangevuld. Hiertegen worden nu de planten gekweekt. Men heeft dan nog het voordeel eenen zon- en schaduwkant te bezitten en ook, dat de muur gewoonlijk in een minder streng onderhouden gedeelte van den tuin gebouwd kan worden, dan bij huis. Na een rijken bloeitijd volgt eene periode van rust, waarin de planten teruggesnoeid worden en de muur er een tijdlang vrij leelijk uitziet. Dit kan wel eenigszins verholpen worden door planten met mooi blad te kiezen en met uiteenlopenden bloeitijd; geheel te ontgaan is het bezwaar echter niet. Behalve de zorg voor het overwoekeren van eene enkele wildgroeijende soort is er verder weinig of geen onderhoud aan eenen plantenmuur en is deze in vele gevallen te verkiezen boven de veel onderhoud eischende grashelling of de meer ruimte vragende rotsparij. Bijgaande foto's zijn allen het eerste en het tweede jaar na den aanleg genomen. Zonder de werkelijke kleuren geven zij maar een zeer gering beeld van de bloemenweelde, die s' voorjaars zoo'n muurtje tooit.

LOUISE H. BAAS BECKING.

SMOKKELWEELDE.

EEN armzalig bestaan voerde Berke vóór den oorlog, toen hij in de oliëfabriek, kort over de grens, even genoeg verdiende om zijn vrouw en zijn tien kinderen den mond open te kunnen houden en om 's Zaterdagavonds, nadat hij zich de rosbruine stoppels, die daarop in den loop der week gegroeid waren, van 't gezicht had laten krabben, bij Driek aan

Foto C. Steenberg.

MUURPLANTEN EN PLANTENMUREN, *DIANTHUS ARENARIUS* (ZAND-ANJELIER).

den grooten weg, een gleske bier te kunnen gaan drinken, onder 't genot van 'n partijtje zesenzestig.

Maar alla, al was het armzalig en al zou het armzalig blijven, de eerste jaren, zolang de kinderen klein waren, hij kwam er toch zonder dat hij schulden maakte of honger leed en al pruttelde hij in de week, als hij op zijn verroeste oude fiets naar zijn werk knarste, wel eens tegen dat eeuwige gesjouw, dag in dag uit, al liep hij onder 't geploeter in de fabriek wel eens weken aaneen met een bezorgden kop te piekeren „als 't weer zoo was” thuis, en er over eenige maanden weer een kleine schreeuwer in de wening zou liggen, 's Zaterdagavond, als hij van Peer naar zijn woning keerde, heftig dampend aan een zware sigaar en zich verheugend op den kalmen rustdag die in 't zicht was, dan vond hij dat hij 't nog zoo beroerd niet getroffen had op de wereld. Zijn wijf was tenminste gezond en sterk — nou, of ze! — zijn kinderen waren óók gezond allemaal, en hij had zich er nooit beroerd over te maken, zooals vele van zijn kameraden, of hij over 'n dag of 'n week of 'n maand, misschien ook zonder werk op straat zou staan: die fabriek, waarop hij werkte werd bijna ieder jaar vergroot en als hij zorgde zijn plicht te doen, was hij daar geborgen zolang hij dat zware gesjouw vol kon houden. En kon hij dat eenmaal niet meer, nou dan waren de jongens wel zoo mans dat ze 'n beetje af konden dragen, 's Zaterdagavond, van wat ze in den loop der week hadden verdiend.

En zonder twijfel zou Bërke zijn bestaantje zonder al te veel gemurmureer nog jaren en jaren hebben voortgezet, met geen andere verlangens dan die naar een zware sigaar en een gleske biër op Zaterdagavond als niet, een paar jaar geleden, die oorlog gekomen was. Nom de djû, wat werd het toen ineens 'n rare tijd. De fabriek liep haast leeg, omdat al de jonge kerels, die er naast hem gewerkt hadden, mee uit moesten trekken om eerst de franzosen kaput te maken en daarna, als de weg vrij was, op Paris los te gaan en alleen hij met nog 'n paar Hollandsche kameraden en zoo'n twintigtal oudjes, die te stram waren om mee te doen tegen de franzosen, bleven achter om de zaak marcheerende te houden. Zijn baas, bang dat hij en de andere Hollanders hem óók in den steek zouden laten, zoodat hij zijn bedrijf zou moeten laten liggen, gaf vijf mark toeslag op het weekloon, zoodra ze maar over dure tijden kikten en maanden lang lukte 't die bij-de-handte drommel van 'n wijf om de vijf mark extra die Bërke 's Zaterdagavond thuis bracht, aan kant te leggen en met behulp daarvan d'r jongens in nieuwe spullen te steken.

Maar toen kwam de tijd dat ze voor de vijfendertig mark, waarmee Bër 's Zaterdag aan kwam dragen, maar veertien Hollandsche guldens meer kon krijgen, terwijl haar voor de dertig mark weekloon van vroeger steeds achttien gulden was uitbetaald. En alles werd nog zooveel duurder op den koop toe.

't Geet neet langer Bër”, zei ze op 'n Zondagmorgen in 't laatst van verleden jaar, nadat ze den vorigen avond bijna zijn geheele weekloon aan levensbehoeften had uitgegeven.

„Den goa ich ooch 'n kanske waagen met 'n paar zekskes meel”, zei Bër, dien 't al lang dwars gezeten had, dat hij maar zonder een cent extra te verdienen, dag aan dag trouw naar zijn fabriek gesjouw was.

Maar zóó had ze 't niet gemeend — ze waren altijd op 'n eerlijke, fatsoenlijke manier door de wereld gekomen, ze moesten eerlijk blijven ook, daarom, als hij hun oudste jongen eens mee naar de fabriek nam?

Dè jóng? Dè is krekt twelf jaar, dè is in 'ne moanjde kepot”, zei Bër, „nee, dè geet neet mèt, moar ik waag 'n kanske mèt 'n paar zekskes, noe vannacht nog”, en ondanks haar dreigende protesten liep hij 't dorp in naar den meelkoopman, bij wien hij wist dat alle smokkelaars welkom waren, en ging vragen of hij mee kon doen, dien avond — alle geheime paden door 't bosch, dat over de grens van Hollandsch op Duitsch liep, kende hij als zijn zak en al was hij zesendertig, hij was sterk als een beer en kon loopen als een jonge kerel van twintig. Met overtuiging beval hij zichzelf aan, maar de meelkoopman luisterde nauwelijks naar zijn betoog, blij als hij was, dat zich weer een nieuwe handlanger opdeed bij het drijven van zijn winstgevend beroep. Hij raadde Bër om tegen elven dien avond terug te komen, vier baaltjes, ieder van vijftientwintig kilo zouden er dan klaar staan in 't pakhuis, waar hij binnen kon komen door een achterdeur, die ongesloten zou blijven. En twintig gulden zou hem worden uit-gekeerd als 't hem lukte om heel dien voorraad van honderd kilo in handen van den Pruis te leveren.

Bër wreef van plezier zijn handen toen de afspraak gemaakt was en, wat hem anders nooit passeerde buiten den Zaterdagavond, eer hij naar zijn huis terug ging vatte hij er vast eentje op den goeden afloop, en toen hij weer bij zijn vrouw kwam en zij zich heelemaal niet ingenomen betoonde met de gemaakte afspraak, liep hij met baloorigen kop de deur weer uit en vatte er nóg een en nóg een.

Baloorig nog, omdat zijn vrouw, toen hij opnieuw thuis gekomen was om zijn oude spullen aan te trekken, dadelijk weer zoo zuinig had gekeken, sloop hij tegen elven dien avond langs

een achterwegje naar de plek, waar de smokkelwaar was neergezet, hij nam onder elk van zijn lange, sterke armen een zakje van vijftig kilo — wat deed-ie vier keer te sjouwen over dat gevalletje als hij 't in twee keer af kon! — en liep met gezwinden pas langs weinig gebruikte paden toe op het bosch, dat donker afstak tegen de kale akkers, vlak buiten 't dorp. Even poosde hij, toen hij tusschen de zware stammen stond, dan ontdeed hij zich van zijn schoenen, om zonder geruisch te maken voort te kunnen gaan en liep met rappe schreden af op den grenspaal, waarachter een paar handlangers zouden wachten om hem te ontlasten. Zijn adem stakte in de keel als hij bijwijlen eenig gerucht in zijn nabijheid meende te hooren en even stilstond om beter te kunnen luisteren. Met vlugge passen schoof hij weer voort langs 't eenzame boschpad als hem bleek dat alles stil bleef rondom en ongehinderd bereikte hij den grenspaal, liet zijn vracht in handen van de twee vrouwen, die daar met een kruiwagen stonden te wachten, en keerde op een sukkel-drafje terug naar 't pakhuis om het tweede deel van zijn taak te volbrengen. Schichtig als een opgejaagd stuk wild liep hij weer op den paal toe, toen hij opnieuw, een baaltje meel onder iederen arm gekneld, den gevaarlijken tocht had aanvaard, een gevoel van groote verlichting kwam over hem, toen die óók over de grens waren gewipt. Een gevoel van verlichting — en een gevoel van weelde ook. Twintig gulden had hij verdiend binnen twee uur tijds! Voor hetzelfde bedrag kon hij anders anderhalve week zich afbeulen in die lamme fabriek. Hij was toch niet wijs als hij nog langer daarheen sjouwde, nu er zoo'n mooie verdienst voor 't grijpen lag. Twintig gulden, binnen twee uur tijds! Pot-dorie, daar kon er nog eentje op staan! Hij haalde Driek uit zijn bed en dan vatten ze er samen nog een paar. Zijn wijf met haar overdreven begrippen van eerlijkheid zag hem tóch komen, als hij naar huis ging. En 't kwam er nou ook niet op aan of hij een paar uur later in zijn bed kwam — hij kon lekker gaan uitslapen als hij er eenmaal lag, naar die stomme fabriek ging hij tóch niet meer.

Nom de dju, zoo wat lekkers had hij van zijn levensdagen nog niet geproefd, bekende hij Driek, toen 't hem eindelijk gelukt was, dien uit zijn bed te timmeren en ze samen in een achterkamertje achter een flesch malaga zaten. Ja, lekker was het, vond Driek, die dapper mee dronk, maar duur was 't ook, vier gulden moest hij voor zoo'n flesch betalen. Maar allo, wat gaf 'n kerel, die binnen twee uur tijds twintig gulden verdiende daar nou om? Er bleef toch nog genoeg over om aan zijn wijf af te dragen, en al was dat ook niet zoo, al gaf hij ook alles uit aan nog meer malaga of andere lekkere spullen, nou, dan beteekende 't voor hem immers nóg niks — dan bracht hij op een anderen nacht maar 'n paard of 'n paar koeien naar den Pruis en dan had hij ineens zooveel verdiend dat-ie er wel 'n maand op los kon loopen.

„Driek, jungske, hóbste gelijk”, vond Bèr, die een ál te groot aandeel had genomen in 't verslaan van den zoeten vijand, „hóbste nog mier van die dinger?”

„O joa, zat' zei Driek en hij dook door een luik van den vloer, om even later met een flesch port weer op te duikelen. Dat was niet precies hetzelfde bekende hij Bèr, 't was 'n beetje duurder, zes gulden kostte één zoo'n flesch, maar jong het smaakte toch zoo lekker. Bèr moest maar eens proeven. En Bèr proefde tot de flesch leeg was en hijzelf, die anders nooit iets dronk dan zijn gleeske bier op Zaterdagavond, meer gaan noch staan kon, zoodat Driek hem tegen den morgen op 'n kruiwagen naar huis bracht — je moest wat over hebben voor menschen, die je braaf wat lieten verdienen, acht gulden zuivere winst had hij dien nacht gemaakt en zelf had hij nog knap mee geproefd.

Nom de nom wat ging dat wijf tekeer, toen Bèr, tegen twaalfen eerst den volgende morgen, met een zwaren, doffen kop ontwaakte uit zijn roes. Ze most liever blij wezen, dat hij gezorgd had voor zoo'n knappe verdienste, Maar nee, razen en tieren dat hij liever op 'n fatsoenlijke manier zijn brood moest verdienen in plaats van 't land te bestelen en zijn lichaam vol met allerhande vuiligheid te laten gieten door zoo'n sloeber van een Driek.

Bèr keek haar aan met 'n paar kleine, waterige oogjes, trachtte in zijn duffen kop naar voren te halen, waarom zij toch eigenlijk zoo te keer ging, En toen hem dat niet lukte, sjouwde hij de deur maar uit, om bij den meelkoopman zijn loon voor den afgelopen nacht te halen en daarna nog even bij Driek op te loopen voor 't afdoen van zijn schuld.

„Judasloon — geene cent gebroek ich d'r van”, zei zijn vrouw toen hij tegen den avond weer thuis kwam en acht guldens, die hij nog over had, op tafel legde.

Foto C. Steenberg.

MUURPLANTEN EN PLANTENMUREN.

GLOBULARIA CORDIFOLIA (RECHTS ANJERSTENGELSIN KNOP).

„Minsj, buste krank”, zei Bèr en hij ging naar bed, om nog wat frissche krachten op te doen, eer hij tegen middernacht opnieuw uit zou gaan voor den meelkoopman, wien de gelegenheid om een zoet winstje te maken zonder zelf risico te hebben, opnieuw bijzonder welkom was geweest.

„Neet zoo krank wie doe”, verweet zij en met een nijdig gezicht keek ze op van haar waschtobbe, waarin ze bezig was zijn fabriekskleeren van de vorige week te bewerken. 't Was een gemeen baantje, dat wasschen van dat vuile, vette fabrieksgoed, doch steeds had ze 't met toewijding gedaan, had ze haar plezier

Foto Steenberg.

MUURPLANTEN EN PLANTENMUREN.

OUDE STADSWAL TE WAGENINGEN. BOVEN SEMPERVIDUM TECTORUM (HUISLOOK) MET BLOEMSTENGEL, GRASPLANTEN (LOLIUM PER) EN KLEINE ESCHDOORNS; ER TEGEN CORYDALIS LUTEA, DE VRIJ ZELDZAME GELE HELMBLOEM.

erin gehad om hem 's Maandagsmorgens in frissche, heldere spullen de deur uit te zien gaan. Maar nou! Verscheuren kon ze dien rommel wel en hem erbij! 'n Fatsoenlijke, eerlijke kerel was hij altijd geweest en met zijn goedmoedig humeur had hij altijd gedaan en goed gevonden wat zij, een beetje bazig van natuur, had bevolen. Maar nou, 't was net of de duivel in hem gevaren was. Eerst dat koppige volhouden, den vorigen avond, toen dat vervloekte slampamperen heel den nacht en nou die baloorigheid den heelen dag. Je zat er toch maar mee, als je tien kinderen hadt en graag op 'n fatsoenlijke manier door de wereld wou. En nou ging dat niet meer . . . nou zij eenmaal haar invloed op Bèr verloren had en die smokkelduivel hem te pakken had, moest ze hem in godsnaam zijn gang maar laten gaan en hopen dat hij gauw in den kijker liep — en wat hij met dat geld wou dat hij op zoo'n gemeene manier verdiende, dat moest hij zelf maar weten, maar zij nam er niks van, geen cent. Ze had zelf gelukkig armen aan d'r lijf en Sjeang was al twaalf, die kon óók wat mee verdienen.

Met stugge volharding bleef ze aan haar waschtobbe staan en steeds stond zij nog te ploeteren toen, laat in den avond, Bèr de woning verliet. Ze liet hem gaan zonder goedendag te zeggen, hoopte van harte dat hij in handen van de kommiezen mocht vallen, dan was 't dadelijk uit.

Maar de fortuin was hem gunstig: weken aaneen bracht hij bijna nacht aan nacht dingen over de grens, waaraan veel te verdienen was: meel, margarine, paarden en koeien, zonder dat hij ooit door een speurenden kommie of een surveilleerende patrouille in den weg werd gelopen.

En omdat hij door de groote verdiensten van weelde niet wist wat hij doen zou en thuis tóch nooit een fatsoenlijk woord te hooren kreeg, zat hij in zijn vrijen tijd geregeld bij Driek, om met diens hulp allerhande dingen door 't keelgat te jagen, die nóg lekkerder maar natuurlijk ook nóg duurder waren dan de malaga en de port waaraan hij den eersten nacht had gesmuld. Sherry schafte Driek voor hem aan en vermouthe en muscadel, maar hij moest dat fijne spul zelf zóó duur betalen, dat hij 't beneden acht gulden per flesch waarachtig niet verkoopen kon. Nou, Bèr had ze wel en hij wou ze wel laten rollen ook — 't wijf wou immers toch niets van wat hij verdiende. Al den

tijd, dien hij niet gebruikte om te eten of te slapen of te smokkelen bracht hij zoek bij Driek, samen met enkele kameraden, die zich braaf mee te goed deden aan de fijne flesschen, die in onuitputtelijken voorraad in den kelder schenen te zijn opgestapeld.

In twee maanden was hij een zatlap zooals er in geen jaren een op het dorp gelopen had en al werd hij door zijn geslampamper van elken dag hoe langer hoe roekeloozer, al wist de chef van de kommiezenpost dat hij ongehoorde hoeveelheden smokkelwaar aan de Pruisen leverde, hij bleef buiten schot tot hij op een natten, donkeren Decembernacht, toen hij, half hangend, half zittend op een ouden knol, zoo hard hij kon op de grens af draafde, door een patrouille werd omsingeld en met zijn smokkelbeest gevangen genomen.

Met zijn half zatten kop lalde hij over tractaties op allerhande lekkernijen als ze hem vrij lieten, en hem toestonden om zijn paard nog even over de grens te brengen — 't was immers maar een magere, oude knol, wat hadden de Hollanders nou aan zoo'n beest — maar de commandant luisterde niet eens naar zijn zwaarwichtig geklets, gelastte aan twee van zijn mannen om hem op te brengen naar de wacht, aan een derden om zijn paard mee te voeren.

Voor vier maanden ging Bèr ^{*} „achter de waterline” nadat hij de tien dagen gevangenisstraf, waartoe hij werd veroordeeld, had uitgezeten.

Een paar weken geleden keerde hij terug als de oude, goedmoedige Bèr, die geen andere verlangens kent dan om voor zijn wijf en zijn kinders zóóveel te verdienen dat ze op 'n fatsoenlijke manier kunnen leven en om 's Zaterdagavond, na 't bezoek aan den barbier een glaasje bier te gaan drinken.

En trouw knoerst hij elken morgen weer op zijn oude kraakmachine van een fiets naar zijn oliefabriek over de grens, maar steeds gaat hij langs een achterpad op 't grenskantoor af, omdat aan den grooten weg het kroegje van Driek staat. En dien middag hij zorgvuldig sinds hem daar ginds achter de waterlinie, waar hij voor het weinige dat hij overgespaard had zijn slampamperbestaan nog een poosje voortzette, gebleken is, dat hij die malaga en die port en die andere fijne spullen toch wel wat al te duur betaalde in de weelgedagen van zijn smokkelaarsbestaan.

J. R.

'n Verstandig Roodstaartje.

Een aardig verhaaltje van het verstand van een roodstaartje deelt een medewerker van het tijdschrift „Kosmo” mee. Onlangs had hij gelegenheid te zien hoe een zwart roodstaartje pogingen deed een zeker pas-uitgevlogen jong weer in het nest bovenop het dak te krijgen. Het jong zat op de heg van den tuin, de oude zat bovenop de dakgoot van een naburig huis van twee verdiepingen en trachtte het jong te lokken. De pogingen van het kleintje, om zoo steil de hoogte in te vliegen, mislukten. Op de halve hoogte gleed het langs den muur naar beneden op het vensterkozijn van de eerste verdieping. Toen kwam de oude vogel naar hem toegevlogen en vloog daarna op de eenigszins hogere en verder van het huis verwijderde haag. Van hieraf lokte hij het jong weer, tot het kwam; toen vloog hij op het onderste uitsteeksel van een erker aan het huis van den buurman, vandaar op het dak van den erker en ten slotte op de dakgoot, zoodat de steile vlucht door een zigzagvlucht met kleinere sprongen vervangen werd en de vogel zijn doel, het kleintje weer in het nest te krijgen bereikt zag.

WIGMAN.

VERDWENEN KASTEELLEN OM EN IN ROTTERDAM.

V. HET KASTEEL VAN IJSSELMONDE.

AN den linker Maasoever, tegenover den IJssel, even voorbij het Kralingsche veer, een half uur varen van Rotterdam, ligt het dorp IJsselmonde.

Omtrent de stichting van het dorp is niets bekend. De kronieken vermelden, dat er vroeger alleen een kasteel heeft gestaan. De kerk geeft echter eenige aanwijzing omtrent den oorsprong der plaats.

Zoo vertelt van Spaan, in zijne beschrijving van Rotterdam, dat in 1689 de klok te bersten geluid was en omlaag gehaald werd. Toen bleek zij het jaartal 1482 te bevatten, met het omschrift „Maria Visitatie”, vermoedelijk het jaar van de stichting der kerk. Het dorp zal dus omtrent dien tijd zijn ontstaan.

Het eerste kasteel moet in 1072 gebouwd zijn door Godfried van Lotharingen, (Govert met den bult) met de bedoeling om zich in het graafschap Holland, dat hij van keizer Hendrik IV in leen ontvangen had, te bevestigen. Na zijn dood kwam het kasteel in het bezit van Willem, bisschop van Utrecht en daarna aan

Foto C. Steenberg. MUURPLANTEN EN PLANTENMUREN.
MIDDENIN GNAPHALUM LEONTOPODIUM (EDELWEISZ); RECHTS SILENE
ZAWADSKY, LINKS CERASTIUM TOMENTOSUM (SNOW IN SUMMER).

HET KASTEEL VAN IJSSELMONDE.

IJSSELMONDE VAN HET VEER GEZIEN, 22 SEPT. 1750. RECHTS VAN DEN KERKTOREN HET KASTEEL.

Naar een teekening van een onbekende, berustende op het Rotterdamsch Gemeente-archief.

diens opvolger, bisschop Koenraad, die het aanmerkelijk versterkte.

Holland was toen een leen van het Sticht en de bisschop liet zijn gezag duchtig gevoelen.

De Dordtenaars zagen hunnen handel belemmerd en aan de Geldersche en Vlaamsche schepen werd de doorvaart belet.

Om aan dat alles een eind te maken, besloot Graaf Dirk V in 1076, op aandrang zijner landzaten, den bisschop den oorlog te verklaren en verscheen hij met een vloot van 20 à 30 schepen vóór IJsselmonde. De bisschop trok hem met een leger tegemoet, onder bevel van Geerlach, graaf van Zutphen, met wien hij een onderling verbond gesloten had. Koenraad vond gelegenheid zich op het kasteel te nestelen, waarna een hevige strijd ontbrandde, waarbij ten slotte de bisschoppelijken het onderspit moesten delven.

Het kasteel werd met steenen gebombardeerd, waardoor weldra de voorburch bezweek, en met vlammende pekkransen en met vlas omwonden lanssen het kasteel in brand gestoken werd.

Mijn kloekste strijders zijn gevallen
Voor Diedriks onbedwingbaar zwaard
En 'k zie, door blijde en schutgevaart,
Ontmanteld voorburcht, trans en wallen.

legt de dichter A. van der Hoop Jr. den bisschop in den mond.

Graaf Geerlach was gesneuveld met den proost van Deventer, vele edelen en een aantal krijgsknechten. De bisschop zelf werd gewond en geen kans ziende zich langer staande te houden, gaf hij zich over.

Nadat hij verklaard had de rechten van den graaf te zullen erkennen en hem verder ongemoeid te laten, kon hij naar zijn bisdom terugkeeren, waarna het kasteel grootendeels werd vernield. Wat er van overbleef had bij de bedijking van de Zwijndrechtsche waard nog veel te lijden.

De plaats, waar het gestaan heeft, is niet met zekerheid aan te geven. Sommigen wijzen daarvoor den Stormpolder aan, waarvan de naam in verband gebracht wordt met het stormloopen op het kasteel.

In 1483 werd door Floris Oem van Wijngaarden, ambachtsheer van IJsselmonde, een tweede kasteel gebouwd, ten oosten van het dorp.

In 1489 verschenen de Hoeksche en Rotterdamsche schutters, onder Frans van Brederode, met hunne schepen op de Maas en werd het kasteel door hen ingenomen, met verlies van slechts 7 man, waarna de slotvoogd gevangelijk naar Dordrecht werd gevoerd.

Wel bleef eene Hoeksche bezetting op het kasteel achter, maar het bleef toch geruimen tijd erg gehavend liggen.

Na den dood des stichters werd in 1540 de ambachtsheerlijkheid bij executie van den hove van Holland voor 8000 gulden verkocht aan Hendrik van Merode, ambachtsheer van Ridderkerk, dat hij gekregen had door zijn huwelijk met Françoise, dochter van Walraven van Brederode.

In 1550 bouwde hij een slot, ditmaal ten westen van het dorp.

Ruim een eeuw bleef de bezitting in het geslacht van Merode, toen in 1664 Isabella Margaretha Françoise van Merode hare goederen verkocht aan den Engelschen ridder Jacob Lampsen, die het kasteel sierlijk liet verbouwen, voorzien van vier torens en omringen door steenen grachten, vijvers en plantsoenen, waardoor het in een fraai landgoed werd herschapen, zooals te zien was op een steenen penant vóór het kasteel, in welken toestand het in hoofdzaak, behoudens eenige wijzigingen, in lateren tijd aangebracht, tot het laatste toe gebleven is.

Niet lang mocht de bouwheer van zijn werk genieten, daar hij kort daarna overleed.

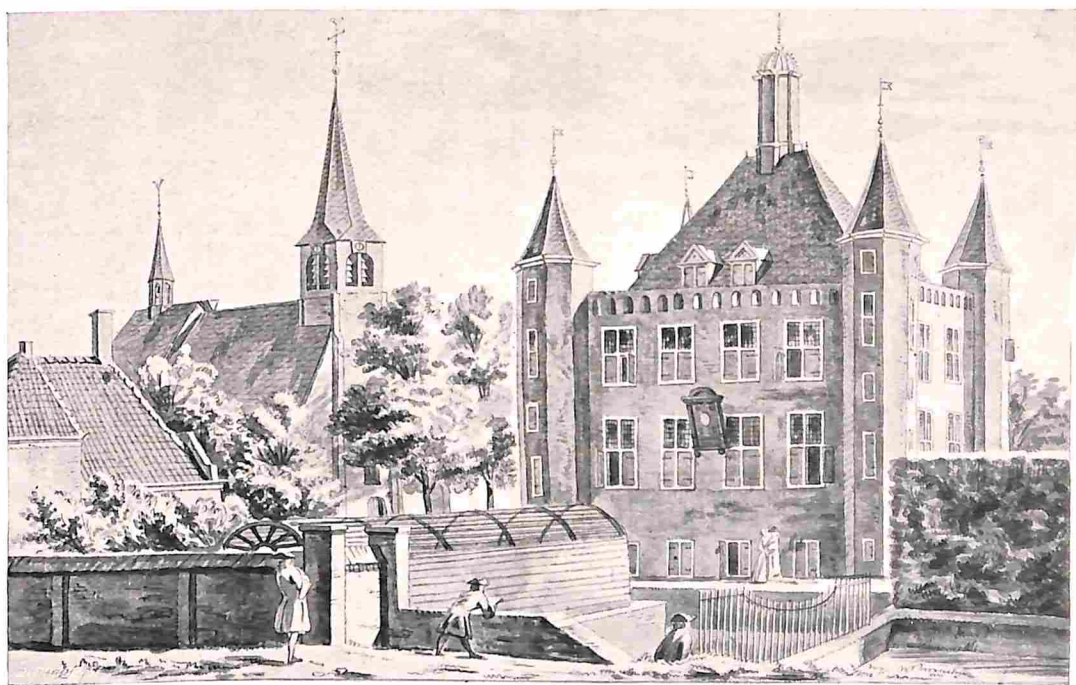
De heerlijkheid werd in 1686 door zijne weduwe verkocht aan den heer Jean de Meij, een aanzienlijk burger van Rotterdam.

In 1722 kwam de ambachtsheerlijkheid van IJsselmonde aan de familie Bichon, die haar thans nog bezit.

Volgens sommigen naar aanleiding van eene quaestie met de gemeente, volgens anderen om familieredenen, besloot de tegenwoordige ambachtsheer, Mr. C. J. A. Bichon van IJsselmonde, in het vroege voorjaar van 1901, het kasteel te laten afbreken en werd het, met het daarachtergelegen park met den grond gelijk gemaakt, hetgeen zeker te betreuren is, omdat het schilderachtig gelegen slot, zoo van verre als van nabij gezien, eene schoone stoffeering genoemd kon worden van het Hollandsche landschap in het algemeen en van het toch reeds met natuurschoon niet te rijk bedeelde IJsselmonde in het bijzonder.

K. L. SCHAMP.

1) „Het slot van IJsselmonde, een berijmd verhaal”, door A. van der Hoop Jr., uitgave van J. van Houtruijve Jr., Dordrecht 1834.

HET KASTEEL VAN IJSSELMONDE IN DE 18DE EEUW.

Naar een teekening van A. de Haan in het Rotterdamsch Gemeente-archief.

HAAGSCHE HOFJES.

VI. HET HOFJE VAN VAN DAM.

DIT hofje, het oudste der Haagsche hofjes, is het eenige dat van zijn woonplaats, welke het sedert eeuwen had, is verdwenen. Door de eischen van het verkeer. Het noodlottig gevolg is geweest dat van de aardige oude huisjes geen steen is overgebleven en de huidige woninkjes zoo duf zijn als men zich maar denken kan — de meest gewone arbeiderswoningen, zooals men ze in de smalle wijken der groote steden bij honderden vindt.

Eertijds stond dit hofje in de Juffrouw Idastraat.

Stichter is Floris van Dam, die van 1553 tot 1563 schout van Die Haghe was. De Riemer vertelt dat het reeds op de kaart van Den Haag van 1570 en 1572 bekend stond als het oude wijfkenshuis van die Van Dam. 5 Sept. 1563 verscheen Floris van Dam voor de schepenen Sijmen van der Does en Adriaan van der Velde, „ziek van lichame” en maakte zijn testament, waarin hij o.a. bepaalde dat hij „omme te volcomen ende te effectueeren die leste clause ofte dispositie gementioneert in de reciprocaminghe bij de voors. testatuer ende wijlen Marijken van Dorp zijne sa huisvrouw — De Riemer had dus ongelijk met zijn bewering dat Van Dam ongehuwd was — op ten XXVIe Augusti in den jaere XVe vijf ende vijftich gemaect ende gepasseert voor wijlen den heer Jan Goverts als notaris ende heer Vincent Huijge ende Muijlock pastoor van den Haghe mit Dirck Joosten ende als getuigen beroerende 't geendt hij testatoer ende sijn huisvrouw malkanderen secretelijcken toegeseijt ende beloofd hebben te volbrengen, soe verclaerde hij testatoer bij zijnder conciensien ende ziele salicheit 't zelfde toesejgen alleenlijck geconserveert te hebben die ordonnancien ende erectie van twaelf cameran tot behoef van twaelf oude arme menschen die na de doot van den lanxst levende geërigeerd zouden worden, mits oeck assignerende elcke camere ofte arme menschen ten ewige dage geduyrende eene jaerlicke losrente van vijf ende twintich ponden van XL grooten 't pond 't jaers”. Mocht Van Dam het proces winnen dat hij voerde tegen de broers en zusters van zijn overleden echtgenoot dan zou terstond met alle „diligentie” begonnen worden met den bouw van die huisjes waar de menschen dan, „ter redelicker wijs bequamelijck zullen wonen ende noch eene camere toe voor eenen man ofte vrouws persoone” die toezicht zou houden. Deze laatste kreeg ook de preuve en verder werd nog voor onderhoud en reparatie van het hofje vijftientig gulden per jaar beschikbaar gesteld. Het geld gaf Van Dam in obligaties etc. met het uitdrukkelijk beding, dat als er een uitlootte, onmiddellijk een evenveel rente opleverende moest worden gekocht. Mocht Van Dam of zijn erfenamen echter „succumben” hangende het proces, dan zouden zijn erfenamen niet gehouden zijn tot den bouw van het hofje over te gaan. Hij liet zijn natuurlijken zoon Joost Floriss zeshonderd carolus guldens na, in vruchtgebruik, want had die Joost echter kinderen, dan erfen dezen ze later en had hij er geen dan kwam het geld aan het hofje.

Over 't verlies van zijn Marijken schijnt de schout zich getroost te hebben. Tenminste ik vind in het testament dat „Trijn Zegersdr zijn joncwijf” moet hebben een jaarlijksche lijfrente van zes ponden

grooten Vlaamsch. Executeurs van dat testament waren: Johan van Dam, mr. van de rekeninge (ontvanger), Joost van Dam, secretaris van den hove van Hollant, meester Anthonius van Dijk advocaet ende Jan Puitijck, secretaris van den voors. Hove”. Zij moesten ook de 12 bewoners der huisjes kiezen. Als toezichthouders daarop moesten tot hun opvolgers steeds gekozen worden de naasten in den bloede van Van Dam.

De arme luijden zouden gehouden zijn „een bedde met zijn toebehooren in de voors. camere te brengen ende nae huerliedder overliden zullen huerliedder goeden binnen die cameran bevonden, blijven tot behoef van de zelve cameran”.

Den volgenden dag, 6 Sept. 1563, kwam Van Dam weer bij de beide schepenen om „zijn dispositie testamentarie in eenige poincten respectelijck een weynich te amplieren, interpreteeren ende altereren” — men ziet het misbruik van vreemde woorden is niet van vandaag of gisteren. Van die wijzigingen is voor ons doel alleen van belang dat hij zijn erfenamen opdroeg onmiddellijk na het vonnis in het erfenisproces met den bouw van de huisjes te beginnen hetzij het proces verloren of gewonnen werd of zooals hij het deftig uitdrukte „testatuer ofte zijne voors. erffgenamen ende succesors in den voors. processe comen te succumben ofte te triompheren.” Hij had de bepaling dus nu voor goed bindend gemaakt. De uitkeering van de vijftientig carolus gulden 's jaers maakte hij nu echter afhankelijk van den gunstigen uitslag van het proces.

Floris van Dam schijnt na dit testament nog een drietal jaren geleefd te hebben, want de staet der fondsen van het hofje is 1 Juli 1566 door de vier excuteurs opgemaakt. Het is een uitstekend geconserveerd perkament, keurig beschreven, duidelijk leesbaar dat zuinig wordt bewaard in de brandkast in de regentkamer.

De Riemer beweert nu wel dat het hofje dadelijk in 1563 is gesticht maar in de luttele mededeelingen welke hij er over doet, slaat hij ettelijke malen de plank mis. Eerstens bewijst de datum van boven genoemden staat al dat hij het bij het verkeerde eind had, maar verder doet het ook de staat zelf. Het eerste wat ik er b.v. na de copieën der testamenten in lees is dat Van Dam en zijn erfenamen in Mei 1565 aan Johan van Lingne Grave to Arenberge etc. ende Margareta van der Marck Gravinne to Arenberge etc. ten profijte van zijn huisjes voor een jaarlijksche rente tegen den penning zestien van honderd zeventig carolus guldens tien stuivers had gehypotheceerd „veel ende verscheynden goeden ende landen onder Naeltwijck Vlaeringhe Opstal ende Wateringhe ende voorts op te smaelthienden van der Made ende zeeckere cooren thienden.”

Pas na Van Dams dood trad het testament in werking, in 1565 bezorgde hij zelf nog geldzaken voor het hofje — onmogelijk kan dit dus in 1563 al zijn opgericht.

De totale inkomsten van de verschillende hypotheken en landerijen bedroeg de 350 pond 's jaers welke nodig waren.

Nu doet zich bij het stichtingsjaar een eigenaardige moeilijkheid voor.

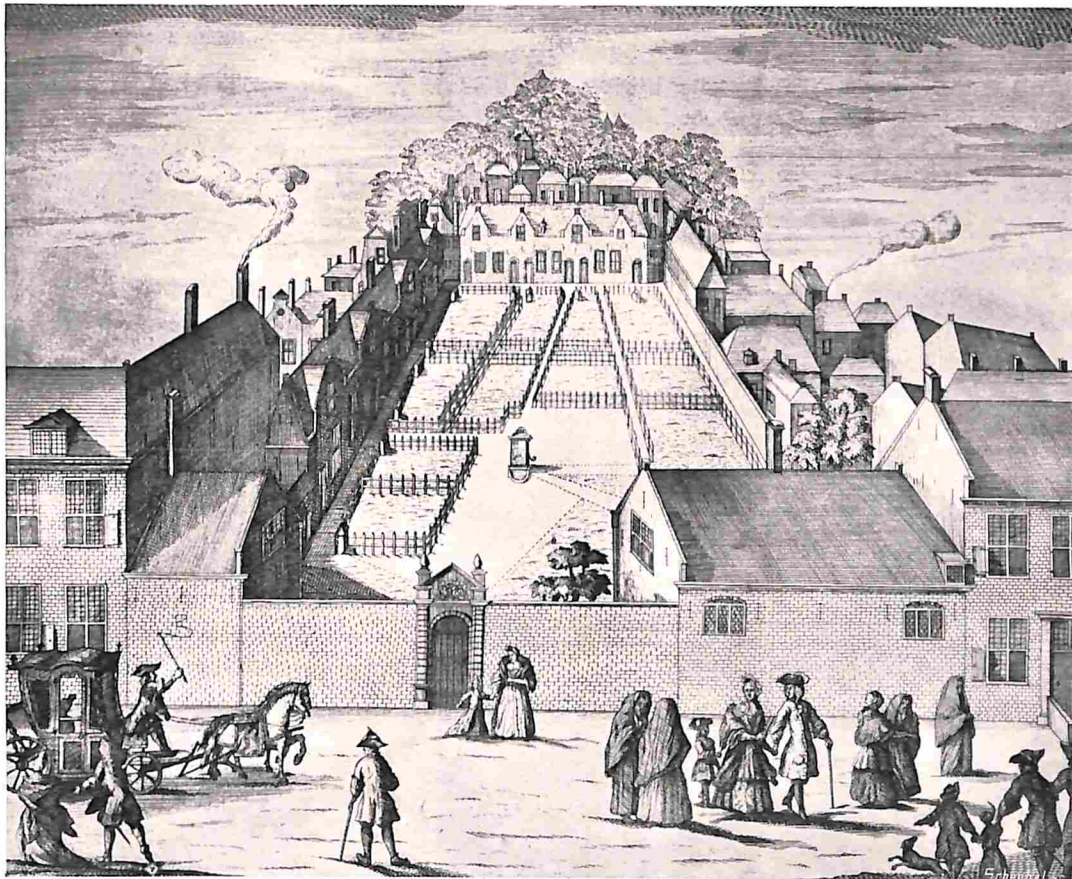
Het archief van het hofje is verdwenen. Er is niets van over dan de reeds genoemde staat en een prachtige perkamenten Stichtingsoorkonde. Dat er een archief is geweest bewijst de staat welke nog het nummer 12 draagt. De rest is vermoedelijk den weg

van eertijds zoovele archieven gegaan en in den papiermolen te recht gekomen. Gelukkig zijn tenminste de twee voorname stukken behouden gebleven.

De verdwijning van het archief is vooral daarom te betreuren omdat nu voorgoed in het duister zal blijven wat eigenlijk heeft gemaakt dat er een 40 jaar zijn verlopen voor het hofje is gesticht. In 1566 was Floris van Dam overleden, dit staat vast uit den staat der rentebrieven. Maar de steen met wapens boven de poort — 't eenige dat van het oude hofje in welks poort hij ook prijkte is medegenomen — geeft als stichtingsjaar 1606 aan. En dit jaar wordt nog eens uitdrukkelijk herhaald in een steen, welke als pendant is aangebracht van dien welke het jaar van overplaatsing van het hofje vermeldt. Zou het erfenisproces nog 40 jaar geduurd hebben? 't Is waar een civiel proces heeft een taai leven, toen net zoo goed als nu, maar veertig jaar plus de jaren na Marijkens dood en dien van Floris, 't zou wel heel lang zijn. Intusschen, 't is niet meer na te gaan.

De Riemer noemt als regent Philips Doublet, heer van St. Annaland, die de eenige gerechtigde was, als afstammeling van Floris' broeder Nicolaas, wiens dochter Anna was gehuwd met Johan Doublet. Door het langdurig beheer van dien Philips had het hofje in de wandeling den naam gekregen van 't hofje van St. Annaland.

In 1722 waren bestuurders en regenten Constantijn Huijgens, heer van Zellhem, echtgenoot van Philippine Doublet, Mat-

HAAGSCHE HOFJES.

HET HOFJE VAN VAN DAM, ZOOALS HET ER IN DE JUFFROUW IDA STRAAT UITZAG.

theus Hoeuft, heer van Oyen etc. echtgenoot van Constantia Theodora Doublet, Jkvr. Geertruid van der Mijle, mitsgaders mr Johan Wilhelm van Meel, secretaris van de Societeit van Suriname, echtgenoot van Christina Rijkwaert, en Wilhelmus Rijkwaert en Isaak Naeramus, die in gelijken graad Floris van Dam bestonden.

Nu zijn regenten een afstammeling der Hoeufts mr. J. W. Coops en de in, Duitschland wonende echtgenoot van een afstammeling.

Is het hofje van Van Dam geen archief meer rijk, net heeft toch een bezit dat alle andere hofjes het benijden kunnen, n.l. eenige fraaie schilderijen.

Allereerst de portretten van den stichter en zijn echtgenoot Jonkvrouwe Marijken van Dorp Willemsdochter. Beide zijn gesignd Henricus Grudit en dateeren van 1548. De twee zwarte lijsten dragen van het mansportret voortgezet op dat der vrouw het opschrift: Dit gedenckelijck werck laet schrijven de clerq. Het zijn twee kostelijke stukken, welke heel wat meer in een deftige zaal zouden passen dan in het zeer gewone regenten-kamertje — de gewone „arme mensch camere” links van de poort. Floris van Dam is 4, Marijken 39 jaar op hun contereitsel. Hem zou men wegens zijn werk eerder voor een secretaris of ontvanger houden — o.a. hangt een lange lias stukken achter hem, en op 't boek dat voor hem ligt heb ik o.a. kunnen ontcijferen: De clerq gheoccupeert laet bliven . . . aan 't werck dat exerceert. Mogelijk dat Van Dam voor hij schout werd een secretarisfunctie heeft bekleed.

Jammer is dat het vrouwenportret licht beschadigd is bij een poging — een mislukte — om het kruisje dat Marijken in de handen heeft, weg te krabben. Maar aan de qualiteiten van het schilderij, dat overigens goed gerestaureerd is, doet dit niet af.

Aan den tegenovergestelden muur op 'n paar bedstededeuren — het is zoo, het zijn bedstededeuren, ik zei immers al dat de regentenkamer een gewoon oudevijfshuysje is — hangen de portretten van een man en een vrouw. De voorloopige lijst der Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst dateert ze op ongeveer 1570. De geheele wijze van schilderen echter, speciaal de handen, geeft mij aanleiding tot de onderstelling dat ze niet jonger maar ouder zijn dan de andere twee. Vermoedelijk stellen ze de ouders van Van Dam voor. Trouwens de beschrijver in de voorloopige lijst wijst zelf dien kant uit daar hij de twee voor „blijkbaar deuren eener triptijk” houdt. Het aantal triptieken na 1560 in de Noordelijke Nederlanden geschilderd is al bijzonder klein geweest. Doch niets duidt op een triptiek. De achterkant is niet beschilderd, zooals bij triptiekdeuren steeds het geval is, maar blank en draagt nergens ook maar een spoor van een in lateren tijd verwijderde beschildering.

Verder bezit het hofje een paar onbeteekenende portretten, portretten van Sara Philippina Hoeuft van Oyen, op 27 jarigen leeftijd, gedateerd 1728 en van Louise Philippina Royer, ook op 27 jarigen leeftijd — de eerste vermoedelijk een dochter van den regent Mattheus, de tweede wellicht ook en gehuwd — beide van M. Verheijden, een slechte Madonna met kind — op welke achterzijde het wapen en devies van Van Dam en 't jaartal 1548, — het is dus wellicht tegelijk met de portretten uit den boedel geschonken aan de stichting — en het portret van een 18e eeuwsch rechtsgeleerde, vermoedelijk een regent.

Toen de Prinsestraat verbreed moest worden, was het hofje ten doode opgeschreven. En zooals ik reeds zei in mijn beschrijving van het hofje van den ridder Van Wouw (waarbij men ook de poort van 't Van Dams-hofje kan zien) kocht de regent van het hofje van Van Dam in Feb. 1884 van de Luthersche gemeente het bouwvallige boeltje aan de Lange Beestenmarkt. Twee jaar later waren de nieuwe huisjes gebouwd en de geheele kolonie oude vrouwtjes — want 't begrip „mensen” uit het testament dekt ook hier alweer enkel 't zwakke geslacht — overgebracht, gelijk de gedenksteen met 't jaartal 1886 in den naren voorgevel vertelt.

Mirabele dictu schijnt het hofje weinig of niet van den nood der lange tijden sinds de stichting — dit jaar bestaat het juist 310 jaar — te hebben geleden. Mogelijk doordat de inkoop som waarvan het testament niets bepaald, maar welke later door regenten is ingevoerd, — 't verdwenen archief heeft ook dit geheim meegenomen naar den lompenmolen — vrij hoog is. En als gevolg van dien gunstigen financielen toestand wordt het hofje nu en dan uitgebreid. Zoodat er dan telkens een „oude vrouw ofte bejaerde vrijster” meer na een bestaan van harten arbeid indien haar pot groot genoeg is geweest, er een kippetjesleven kan leiden, zooals oude Machteld in Potgieters „Hanna” het noemt.

CAREL HANSEN.

Zeër korte Oorlogsverhalen.

Twee Engelsche soldaten, vertelt de „Manchester Guardian” hadden aan het front een opdracht gekregen, welke zij ver van het hoofdkwartier per auto hadden uit te voeren.

Op hun terugtocht des avonds passeerden ze het uithangbord van een herberg en, hongerig als ze waren, stopten ze hun vaart, gingen het erf op en reden de auto een breede achterdeur binnen.

Een vriendelijk oud vrouwtje verscheen. — Wel, moedertje! zei een der soldaten, heb je voor ons wat te eten?

HAAGSCHE HOFJES.

SCHILDERIJEN IN 'T BEZIT VAN HET HOFJE VAN VAN DAM, VERMOEDELIJK DE OUDERS VAN DEN STICHTER VOORSTELLEND.

— Nu, er is koud vleesch en als u een half uurtje wachten wilt, zal ik gauw wat aardappelen koken en een bloemkool klaarmaken.

— Drommels, daar wachten we graag op, moeder!

Ze knikte glunder en liet hen in de huiskamer, daar konden ze wachten en, als ze lust hadden, onderwijl haar opgezette vogels en andere snuisterijen bekijken. Ras was het maal gereed, het oudje bleef gezellig bij hen zitten praten en zoo voelden ze zich heerlijk thuis. Doch, toen zij vroegen wat ze schuldig waren klonk het: — Niets, hoor! Er was vleesch genoeg en groenten had zij volop in haar tuin, 't deed haar genoegen, dat de jongens zoo flink gegeten hadden.

— Maar, moedertje, we willen betalen wat we verteren. Zoo is de bedoeling niet. — U kunt toch geen herberg houden en voor niemendal opscheppen? — Neen, beste jongen, dat zou ik ook niet, en ik denk er ook niet aan, maar hier is geen herberg, dat is het huis hiernaast. . . .

Was het niet een Engelsche humorist, die iemand met een „Help uzelf op reis met de taal” naar een schoenenwinkel laat gaan, met het gevolg, dat de man er binnen vijf minuten door den winkelier uitgemeten wordt?

Algemeen zijn ook de klachten der soldaten in het bezette gebied van andere naties over de moeilijkheden, welke zulk een taalgids in zakformaat oplevert.

In den regel komt de geheel oningewijde het verst met enkele hoofdwoorden die de begrippen zijner dagelijksche behoeften vertolken, de rest moet met gebarentaal worden aangevuld. Een goed verstaander, — en daaraan ontbreekt het natuurlijk ook vaak, heeft maar een half woord nodig. Een Duitsch soldaat in Servië wilde bv. eieren hebben op een boerderij en wist zich heel goed te redden. Hij hurkte voor de boerin neer en kakelde lustig van kok-kok-kokkeu!

De vrouw begreep hem dadelijk en toonde hem hoofdschuddend de veeren van haar laatste kip, welke daags te voren opgegeten was.

Anders ging het een op eieren belust Engelsch soldaat in Frankrijk, die wel het woord „oeufs” in zijn woordenboekje vond, doch het als „oefs” uitsprak. Niemand begreep hem, zelfs niet toen hij den poot van zijn paard optilde en op de hoeven wijzend, wanhopig herhaalde: — hoofs, hoofs! that 's what I want!

Vreemd, dat naast de telkens wisselende hoofddeksels der soldaten van verschillende legers, — kijken we alleen maar eens naar het onze, — de Turken steeds hun fez trouw blijven! Temeer omdat dit klepooze mutsje niet de minste beschutting tegen de felle zonnestralen aan de oogen geeft, terwijl toch bij de tropische uniformen zelfs de tweekleppige helmvorm tamelijk algemeen ingang vond.

Het moet ongeveer een eeuw zijn geleden, dat Sultan Mohammed II trachtte allerlei Westersche nieuwigheden bij het Turksche leger in te voeren, waaronder ook de sjako. Hij wilde nl. de fez van een klep voorzien, doch vond heftige tegenkanting van de zijde der geestelijkheid, welke hierdoor inbreuk zag gemaakt op een geheiligde traditie. Zelfs nam de Sultan list te baat om

zijn zin door te drijven, doch de fez moest blijven bestaan.

Hij ontbood den ouden Sjeik-ul-Islam, het hoofd van het priesterdom bij zich ten hove en liet deze zoo tegenover zich plaats nemen, dat hem de felle middagzon in het gelaat scheen. Gedurende het gesprek moest deze onophoudelijk zijn oogen met de hand beschutten, de sultan deed of hij niets merkte en gaf zelfs te kennen dat hij den sjeik zeer oud en gebrekkig vond, vroeg hem ten slotte of het geen tijd werd om een opvolger aan te wijzen. Ontsteld en onthutst trachtte de oude zich te verweren, toch kreeg eensklaps door de hitte en de opwinding een lichte flauwte. Toen eerst plaatste men hem in de schaduw, hij had thans aan den lijve ondervonden hoe noodzakelijk een beschutting te velde voor het oog is en werkelijk kreeg de Sultan het zoo ver, dat de fez met zonneklep bij het leger werd ingevoerd.

De invloed der priesters was echter nog geenszins gebroken, want weldra rebelleerden de soldaten tegen het nieuwe hoofdedsel. Zij wilden geen sjako dragen zooals de ongelovigen, die hun aangezichten bedekken uit vrees om Allah's toornigen blik te ontmoeten. De zonneklep aan de fez werd weer afgeschafte en de Turksche soldaat dekt zijn hoofd als vanouds, tot op dezen dag toe.

Er is een kracht, die de menschen schraagt in de moeilijkste oogenblikken, 't is de kostelijke gave van het blijmoedige schertswoord, dat licht ontsteken kan in de donsterste stemmingen, dat een lach brengt, welke heenbeuren kan over ontbering en ergernis. Een aardig staaltje van zulk een onverstoortbaar goed humeur vertelt een Duitsch officier. 't Was in een Poolsch dorp; de kwartieren waren er slecht, de stroolegers konden niet ververst worden en menig soldaat gaf aan een houten vloer de voorkeur boven een onrein strooleger.

— Wel mannen! vroeg hij aan een op den planken vloer gelegerd troepje, — het stroo is wel niet frisch, maar is het toch niet beter nog dan de harde planken?

— Och, luitenant, 't gaat best zoo, meende een gemoedelijke Beier, — u moet rekenen. we zoeken de zachtste planken uit vóór we ons te slapen leggen!

Een onderwijzer, die onlangs aan het Westelijke front gewond geraakt was, had gedurende den ganschen oorlog briefwisseling onderhouden met zijn leerlingen. Toen hij hen zijn genezing gemeld had, volgde omgaand een briefkaart, door een zijner leerlingen namens de klasse geschreven:

— Beste Meester, wij zijn blij, dat u weer beter bent en weldra weer naar het front zult kunnen vertrekken om den heldendood voor het vaderland te sterven. Hartelijk gegroet van uw leerlingen. G.

SINT PIETERS BANDEN.

Bij de Vlamingen staat de eerste dag van Oest of Oogstmaand bekend als Sinte Pieters Vinkeldag, welke benaming afgeleid is van het Latijnsche „vinculum” hetwelk band of keten beduidt.

Volgens de overlevering zou keizerin Eudoxia de ketenen, met welke Petrus in de gevangenis geboeid werd, ter bewaring toevertrouwd hebben aan eene der oudste kerken van Rome, welke, in verband daarmee, den naam „Ecclesia Sti Petri in Vinculis” draagt.

Verschillende pausen vereerden personen, die zich ten opzichte van kerk en godsdienst verdienstelijk hadden gemaakt, met een stukje of enig afwijksel van St. Pieter's banden of ketenen, hetwelk meestal geborgen werd in een zilveren of gouden à jour bewerkten sleutel, Clavis Beati Petri genaamd. Naar sommigen meenen, werd het soms vermengd met het metaal, waaruit de sleutel gegoten werd.

Bij gelegenheid van de onlangs te Maastricht gehouden zevenjaarlijksche Heiligdomsvaart werd, behalve tal van andere relieken, ook de sleutel van St. Servatius den volke getoond, die in de kerk, naar dezen heilige genoemd, bewaard wordt en gevonden zou zijn in het graf van Maastricht's gevierden bisschop:

te sijnre rechter sijden
lach der buscop staf

en ane dander sijde dat hoem gaf
Sinte Peter, doen hij te Rome was,
den sloetel, dien hij gaff sinte Servaes.

Wanneer, volgens deze verzen, Hendrik van Veldeke in zijn, onlangs door mij in „Buiten” vermeld dichtstuk, Sinte Peter den sleutel laat overhandigen, dan is dit laatste te verklaren uit het oud gebruik, volgens 't welk deze eerst gelegd werd op het altaar van Petrus, den „sleutelvoogd” alvorens hij ter hand gesteld of verzonden werd aan den uitverkorene.

Men verhaalt dat Servatius, toen hij van zijn reis naar Rome terugkeerde te Tongeren, uit welke stad hij verdreven werd, onder het opheffen van zijn rechterhand, waarin hij den sleutel hield, aldus sprak: „Door dit teeken, mij door 's Hemels sleuteldrager gegeven, zult gij, Tongenaren, weten, dat ik machtig ben te sluiten de poort des hemels voor hen, die ik met den herdersstal niet heb kunnen verbeteren, maar ook ze te openen voor hen, die besluiten onze geboden na te komen”.

Later werd aan den sleutel wonderkracht toegekend ter bevrijding van muizenplaag. Geestelijken, die den sleutel droegen over de velden van Hespengouw en Tessenderland, zeggen dat zij daarna hoopen doode knaagdieren vonden.

Ten slotte herinner ik nog, hoe de Hollandsche benaming voor S. Petri ad Vincula o.a. voortleefte in het bekende rijmpje:

Op St. Pieters Banden

Trekken de ooievaars naar de
landen.
F. W. DRIJVER.

EIEREN-LORE.

Het ei als levens-symbool, zinnebeeld van het ontwaken der natuur, van regeneratie in lentetijd, wanneer de doodsche winter voorbij is, — we vinden het terug in de oudste gedachtenbeelden der volkeren, schier in iedere beschaving, welke de eeuwen door elkander opvolgden en hun oorsprong in aandachtige beschouwing der natuurlijke dingen vonden.

In Egypte werd het opbouwende, nieuwe leven, de scheppingskracht, door het ei voorgesteld, waarnaast de slang als doodbrenger, de vernietiging der levensvormen symboliseerde. Zelfs heeft men in een der bouwkundige versieringsmotieven der Egyptenaren, waarin ei en pijl elkander afwisselen, een slangen tong en een ei willen zien, waarbij echter waarschijnlijk in een der vormen van het lotus-motief meer is vermoed dan de oorsprong bedoelde te geven.

Niet enkel bij de Noorsche en Germaansche volkeren deden de eieren op het Ostara-feest dienst als gewijde symbolen van het lente-leven, waarbij dan gekleurde eieren de vreugde vertolken in het ontwaken van het blijde kleurenleven op aarde, — ook bij de oude Perzen zag men geheel hetzelfde gebeuren

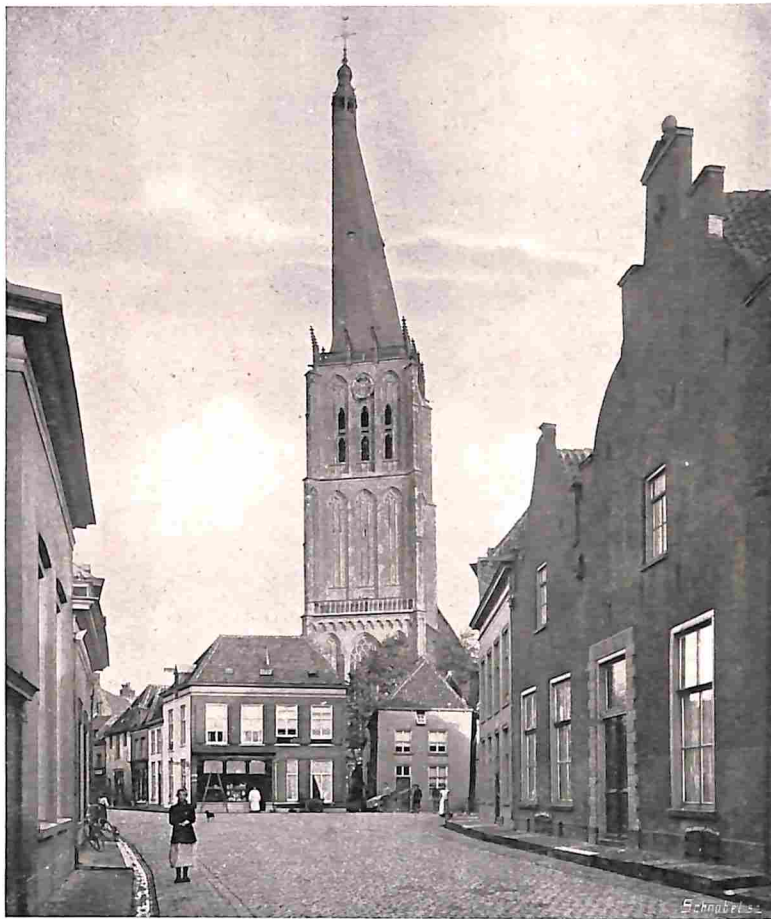
op het Lente-feest van Nuron, eeuwen voor onze jaartelling. De Perzen van onze dagen vierten ongeveer tegen ons Paschen hun Nieuwjaarsfeest, ook wel het „feest der mooie kleren” genaamd, — wat wonderwel overeenkomt met den oorsprong van ons „op zijn paaschbest” gekleed zijn.

In de eivormige koepeldaken van Mohamedaansche tempels wordt door sommigen een symbool gezien, dat al mede naar de vereering van het ei als zinnebeeld van nieuw leven terugwijst. Bij de Indiërs was het ei meer het zinnebeeld van het heelal, aarde en hemel werden vergeleken met de beide bestanddeelen van het ei binnen een vast, afgerond geheel besloten.

Hindoes zullen zich het eten van eieren ontzeggen, wat in verband staat met hun vereering der levenssymbolen. Eigenaardig is voorts de gewoonte om de schaal van een gegeten ei steeds stuk te maken, iets wat in het oude Rome reeds in zwang was.

Een eierdop is te gebruiken als beker en er zijn overleveringen, dat een heks door een dronk uit zulk een schaal leed zou kunnen toebrengen aan den eter van het ei. In sommige landen wordt daarom den kinderen geleerd hun eierlepeltje dwars door de ledige dop te steken, in Italië waarborgt men zich voor den Booze door bovendien de fijngekneusde eierschalen bij voorkeur in stroomend water weg te werpen.

G.

GEZICHT OP DEN TOREN DER NED. HERV. KERK
TE DOETINCHEM.

OP DEZEN TOREN, WELKS SPITS VÓÓR 1912 EEN EENIGSZINS
ANDER GEDAANTE HAD, IS DE EERSTE BLIKSEMAFLEIDER
IN ONS LAND GEPLAATST.